

سنہ : ۱

ماہ : ۱۳۳۲

صافی : ۲

دارالافتون

خفون فاہولتہ محمدیہ

حقوق ، سیاسیات ، اقتصادیات

ایک آبدہ برنر انور

## حقق مدنیہ تدقیقاتی

### عقد بیعده خیار شرط

بر مدت عقد بیعی فسخ و انفاذده مخیر اوملق صلاحیتی وجوده کترین بر شرطك عقدہ تردیف اولنسی در که بیع قابل فسخ بر عقد اولسنه و افا ایتدیکی لزومه قارشی مخیر لك تیسیری مؤدی بولنسنه کوره [\*] تأمین موازنه به مدار اولان بو شرطه اعتبار موافق نفس الامر کورلمشدر. زیرا نکاح، طلاق، عتاق، عفو عن القصاص کی فسخ قبول ایتمان عقدلرده بر شقی فسخ دیمك اولان بویله بر صلاحیت، طبعیتله موضوع بحث اوله مز. نته کیم وصیت، هبه، ایداع، اعاره، وکالت کی اساساً لازم اولمان عقدلرده بوکا توسله احتیاج کورلمز. زیرا خیار: رجوعه یارار بر تدبیر اولوب غیر لازم عقودده ایجاب عقد اوله رق رجوعه اقتدار وارد. ایسته بونك ایچوندركه خیار شرط یالکز بیع، اقاله بیع، اجاره، راهن ایچون رهن، مالیدن صلح، قسمت، کفالت، حواله کی فسخی قبول ولزوم افاده ایدن عقدلرده موضوع بحث اولور. بیع صرف وسلمده خیار شرطك عدم جوازی وحتی عقدی ابطالی بو بیعلرك مقتضای ماهیتدر که تحققلری ایچون آرانان شروط خاصیه بویله بر حالك ایقاع ایده جکی تأثیرات محتاج ایضاح دکدر.

بوراده خیار شرط تعمیری مسببک سببه اضافتی قیلنددر. زیرا شرط خیارك سببی در خیار مسببدر، شرط در میان اولندیفی جهتله در که خیار ثابت اولمشدر.

بو شرطده اجرا قلنه جق تدقیقاتی: (۱) زمان ایرادی (۲) شکل ایرادی اعتباریه ایکی به آیره بیلورز. زیرا زمان ایراد ایچون اوج احتمال وارد خاطر اولور:

۱ — قبل العقد: که حکمی یوقدر. یعنی اولاً، خیار مقاوله اولنور. صکره عقد، مطلق اوله رق یا بیلور. خیار ثابت اولماز.

۲ — بعد العقد: که بر قاج کون مرورندن صکره اولسه بیله صحیحدر. یعنی خیارك

[\*] ابتدای حکمه مانع بولنسدن طولای خیار شرطایله اشتراده فی الحال میبسه مالکیت معطوف اولان غرض افاقه ایلمکده ایسه ده تفکره احتیاجی قبول اولسان عقدلرده بونی تأمین ایده جک بر شرطی عدم تجویز موجب مشقت اوله جغندن تیسیراً علی خلاف القیاس بالاستحسان تجویز اولمشدر.

مقتضیاتی ثابتدر . حتی بعدالعقد بایعك « سنده مالم ویا یوز غروشم واردر » دیه تردیداً سویلدیکی سوزی دیگر طرفك قبول ایتمسی امام محمد حضرتلرینه کوره برخیار شرطدرکه عقددن صکره وقوع بولیور .

۳ — صلب عقدده : معتبردر و شکل مشهوریدر .

شکل ایرادكده شرطه ، شخصه : میعه عائد صفحائی واردر . زیرا شکل ایراده کوره شرط ایچون اوج احتمال وارد خاطر اولور :

۱ — مطلق بر اقیلور . یعنی بر زمان ویا برغایه ایله تحدید اولتماز . هر زمان ایچون مخیر بولمق کبی بر حال وجوده کلیرکه بو صورتیه بیع صحیح اولماز یعنی فاسد اولور .

۲ — تقید اولنورکه بوقید ایچونده ایکی احتمال تصور اولنه بیلور : (۱) تأبیدی افاده ایدر . ینه بیع صحیح اولماز . عقدك بر مدت معلومه ایچون ضروره تجویز اولنان لزومدن محرومیتی الی مالانهایه ادامه اولنه مز ، لزومی بر طرف ایتمکله ابتدای حکمه مانع اولان خیار شرط تأثیراتنك مستمر آ دوام وبقای عقد بیعك مهمیلتنی مؤدی اولورکه بوکا رضا کوستریله مز . (۲) توقیتی افاده ایدر بورادهده ایکی احتمال واردر :

۱ — وقت ؛ مجهولدر . ینه بیع صحیح اولماز — مثلاً بر قاج کون خیر اولمق اوزره ، ویا روزکار اسنجهیه ، ویا فلان کلنجهیه قدر دینورکه بو جهالتده اشارت اولنان محذوری تولید ایدر . بونك مقتضای : بعدالعقد تقرر ایدن خیار شرطك مجهولیتده کوریلور . زیرا بیعك صحتنه خلل کلمکسزین یا لکمز او مجلسده مخیرك صورتیه تأویل اولنه رق مجلسك انقضاسیاه مجهولیتدن ناشی شرطده بر طرف اولور وعقد کافی السابق موجودیتنی محالظه ایدر . [ مدت خیارك مجهولیتدن طولایی تحصیل ایدن فسادلر خیاری اسقاط ایتمکله بر طرف اولنه بیلور . زیرا خیار ، اسقاطی قبول ایدن حقوقدندر . مانعک زوالی حالنده ایسه ممنوعك عودتی طبعیدر . ]

۲ — وقت ؛ معلومدر . بوقدرله اکتفا اولنورده . محدودیتی آرانماز . مجله مدتی مطلق بر اقلله امامین حضراتنك رأینی اختیار ایتمشدر . امام اعظم حضرتلری اوج کون ایله تحدیده قائلدر . معلومیتنه خلل کلامك شرطیه تعیین اولنان وقتك تنقیص ویا ترسیدی جائزدر . حتی تنقیص ایچون کلیاً اسقاطده اولدینی کبی عوضده آله بیلور . بر عقد جدید مشابه سنده اولمق اعتباریه بو حرکت علت خیاره موافقدر . قبول اولنان عدم محدودیت اسانه قارشی

مشتريك مخير اولسي حالده بايعنى وقاية متسارع الفساد مبيعلايچون دوشونيلان تدبير، - كه  
مشتريك فسخ ويا قبضدن برى اختيار مجبورطويله سي در، - تايمين مقصده كافيدر. زيرا  
فسخ ايدرسه خيار استعمال ايدلمش اوله جفتدن مسئله بستر. باييك قبل العقد مبيع قارشى  
حائر بولديغى وضعت حقوقيه عودت ايدر. قبض ايدرسه ياننده بوزيلنجه حكم خياردده  
منتهى اوله جفتدن كندى حسابنه تلف اولور كيدر. شوقدر كه قبض ايدنجه كنديسنه ثمنى تأديه  
ابت ديتنه من. زيرا جزاء قبض ايتديرلد يكدن ثمن انحق اجازتنده ويا مبيعك بوزلمسندده ويا  
مدتك بيمسندده لازم كير. غايه نك مدته دخولى اختلافلى مسائلدندر.

شكل ايراده كوره شخص ايچون ده درت احتمال واردر.

زيرا مخير:

[احتمال اول] - بايعدر، كه شوصفتك اصالة، وكالة وصاية تحققتده حكماً بر فرق  
كورلمز. بيعده تأثيرات عقد، مبيع ايله ثمنده تجلى ايدجكندن شو مخيرلكندده مبيع ايله ثمنده  
حصوله كتيره چكى تأثيراتى تدقيق قضا ايدر. بويله بر تدقيق نتيجه سندده برى مبيعده ديكرى ثمنه  
تعلق ايتك اوزره بروجه آتى ايكي مهم نتيجه كوريلور:

(۱) مبيع باييك ملكنده قالير. بوكا خصوصات آتیه تفرع ايدر:

ا - مشتريك يد قبضنده بيله باييك ميعده كي تصرفاتى نافذ اولور. مشتريك اولماز.  
ب - تلفك قبل القبض يد بايعده حصولنده خسار بايعه وبعد القبض مشتريه عائد اولوب  
بنابرین مشتري بعد القبض نافذه ثمنه مؤاخذ ايكن بوراده ضمان قيمت ايله مؤاخذ اولور.  
زيرا مبيع باييك ملكندن چيقماش وقبض ايله تسميه به مقارن مساومه نتيجه سي اوله رق تحقّق  
ايدن يد ضمانك يد امانت تلقيسنه امكان قالماشدر. حتى تلفده عدم ضمان شرطى بيله  
معتبر دكلدر. تسميه ثمنه مقارن سوم شرالرده تطيق اولنان بو حكم جدير تخطر در.

ت - اتلاف مبيعك؛ قبل القبض وبعد القبض مشتري ويا شخص ثالث جانبدن  
وقوعنده بايعه طلب ضمان صلاحيتى ثابت اولور. يعنى اتلاف مخيرلكنه خلل كتيره ميه جكندن  
فسخ ايدرسه متلفه تضمين ايتديرر. مجيز اولورسه مشتريدن انحق ثمن مسماي ايستيه بيلور.  
شوقدر كه متلف مشتريدن بشقه بر ذات اولوب حادثه اتلاف قبل القبض وقوعبولمش ايسه اشبو  
اجازته قارشى مشتريك معلوم اولان مخيرلكى باشلار. يعنى ديگرسه عقدى مجيز اولور، ثمنى  
بايعه ويره رك خسارى متلفه تضمين ايتديرر. ديگرسه عقدى فسخ ايدرك تأديه ثمندن قورتييلور.

اوزمان بایع خسارینی متلفه تضمین ایتدیرر . حالبوکه خیاردن عاری عقد بیعده اتلافک قبل القبض و قوعنده مشتری اتلافیه قابض ، شخص ثالث ایسه اتلافیه بایعه قارشى انحق مشتریك بر وجه مشروح فسخرده مؤاخذ اولور . بعدالقبض و قوعنده مشتری ایله شخص ثالث بایك هر درلو مداخلاتندن وارسته بولنور .

ب - تعييك - مبيعك آفت ساويه ويا كندی فعلی ایله عییلانسی - بعدالقبض حدوئنده بیله باييك مخیرلكی كوریلور .

ج - تعييك - مبيعك عاقدینك ويا شخص ثالث فعلی ایله عییلانسی - قبل القبض و بعدالقبض مشتری ويا شخص ثالث جانبندن و قوعنده بایعه طلب ضمان صلاحیتی ثابت و كندی فعلیه حصولنده مشتری به بر حق تأمین ایتمكسزین استعمال خیاری تلقی اولنه جفتندن حكم خیاری منتهی اولور .

كوریلور كه باييك فعلی ایله اولیان تعییلرده مخیرلكنه خلل كلیور ، فسخر ایدرسه قبل القبض حالده نقصانی انحق فاعلنه تضمین ایتدیریور ، یعنی شخص ثالث تعییلنده مشتری بی تضییق ایده میور . زیرا مبيع ملكنه کیر مامش و تسمیه به مقارن سوم شرایله ده قبضی سبق ایتمامشدر . بویه بر حالده مشتری بی تمام ثمنه مؤاخذیه انحق اجازت یول آچه بیلور . فقط بعدالقبض حالده مشتری به ده تضمین ایتدیره بیلور . اوده تأدیة ضمان ایله حصوله كله جك مالکیت مستنداً فاعله رجوع ایدر . مجیز اولورسه طبعی ایستیه جکی شی تمام ثمندر . شوقدر كه فاعل . مشتری دن بشقه برذات اولوب حادثه تعیب قبل القبض و قوعبولش ایسه اشبو اجازته قارشى مشتریك معلوم اولان مخیرلكی باشلار . یعنی مشتری دیلرسه بیعی فسخر ایدر ، ثمندن قورتیلور . دیلرسه حصوله کلان نقصان ، نقصان وصف اولسون نقصان قدر اولسون ثمندن حصه سیله قبول ایدر . خیاردن عاری عقد بیعده تعييك قبل القبض و قوعنده مشتری تعییلیه قابض ، شخص ثالث بایعه قارشى انحق مشتریك بر وجه مشروح فسخرده مؤاخذ اولور . بعدالقبض و قوعنده ایسه مشتری ایله شخص ثالث ، باييك هر درلو مداخلاتندن وارسته بولنور .

(۲) مبیع ؛ مشتریك ملكنه به بمقار كه متفق علیه بر حكمدر . اختلاف باييك ملكنه كیروب کیر مامسی نقطه سنده در . امامین حضراتی ملك بایعه دخولی ترویج بیوریورلر . امام اعظم حضرتلری بوكا قائل دكلدر . [بايع مخیرلكینك فسخر شقی استعمال ایدرسه پاره بی ویرن مشتری قابضك استرداد ثمنه قدر مبيع اوزرنده حق حبسی واردر .]

[احتمال ثانی] — بخیر، مشتری در. بوراده ده میعه، ثمنه تعلق ایتک اوزره ایکی مهم نتیجه

کوریلور:

(۱) بیع؛ مشتری نک مالک کبر. زیرا بیع عقد ایله بایعک ملکندن چقمشدر. بر مالکک ملکنه کبر مکبرین زوال ملکیت ایسه باب معاوضانده رهین حواز دکلدور. بو نتیجه به خصوصات آتیه تفرع ایدر:

۱ — بایعک میعهده تصرف صلاحیتی زائل اولور.

ب — تلف؛ بعد القبض وقوع بولورسه مشتری قیمت ایله دکل ثمنه مؤاخذ اولور. [واقعا فسخ ایتدکن صکره یدنده وقوع بولان تلفلرده ثمن لازم کلیور. فقط بونک عاملی، مؤثری بخیرک دکل رهن تلقیاتدر.] حتی بایعه بالایداع انک یدنده تلف اولسه یته ثمن مسای ویریر. یوقسه تلفدن اول فسخ النده ایدی سرشته سیله مشتری به مثل ویا قیمت تضمین ایتدیریه من. زیرا عیب تقدم ایتدکجه تلف وقوعه کلز. عیب ایله ایسه حق فسخ، ساقط و بیع، لازم اولمشدر. بنابرین ثمن مسای تأدیه مجبوری حصوله کلشدر. تلفک قبل القبض وقوعنده بیعک انفساخیه میعک بایعدن کیتمی اشبو ملکیت دخول اساسه منافی دکلدور. زیرا بیعه ضمانک تقرری ایچون یالکزر عقد دکل، قبضده ارانیر. بوراده ایسه قبض مفقوددر.

ت — اتلاف میعک؛ قبل القبض فعل بایع ایله حصولنده عقد منفسخ وشخص ثالثک فعلی ایله حصولنده اساساً بوحادثه طولانی سیله مشتری به ابروجه بر بخیرک ثابت اولورسه ده کندی فعلی ایله حصولی اجازه حمل اولنور. زیرا ملکته داخل اولدینی جهته اتلافه مقتدردر.

ث — تعیبک (میعک آفت سهاویه ویا کندی فعلی ایله عیبلانمی) قبل القبض حدوثی اشبو بخیرک حقنده حائر تأثیر دکل ایکن بعد القبض حدوثی تفصیل آنی دائره سنده مدت خارده عدم زوالی حالده مشتری ثمن ایله مؤاخذه سنی موجب اولور.

ج — تعیبک (عاقیدن برینک ویا شخص ثالثک فعلی ایله میعک عیبلانمی) قبل القبض مشتری جانبدن وقوعی اسقاط خارده محمول اولوب ماعداسی جانبدن وقوعی بخیرک حقنده حائر تأثیر دکل ایکن بعد القبض هر کیمک فعلی ایله اولورسه اولسون مشتری ایچون ثمنی تأدیه مجبوری حاصل اولور. بایعک تعیینده بیله تطبیق اولنان شو حکم

جدیر دقتدر . بویله بر حالده نقصان قیمتی مشتری نك بایعه تضمین ایتدیره چکی درکاردر . مع مافیه بوراده نظره آله جق مهم بر نقطه واردرکه عیك اصلا ویا مدت خیار ظرفنده زائل اولوب اولیه جنی جهتک تعیینی در . زیرا عدم زوال تعین ایدرسه حال اجازت دیمک اولان شو لزوم ثمن حکمی ؛ محل تطبیق بولور ، یوقسه مخیرک حالی دوام ایدر . بوتعین یا اساساً عیب واقعه قابلیت زوال بولنماسی ویا بولنوبده مدت خیار ظرفنده زائل اولماسیله تحقیق ایدر . زیرا مدت ظرفنده زوال حالنده مخیرک عودت ایدر . بعدمضی المده زوال ایسه آریه حیولت ایدن انقضای مدتدن طولایی بر تأثیر براقه من !

(۲) ثمن ؛ مشتری نك ملکنده قالیر بو مسئلهده متفق علیهدر .

[احتمال ثالث] — مخیر عاقیدندر . یعنی هم بایع وهم مشتری مخیردر . میعه ، ثمنه تعلق ایتک اوزره یا پیله جق تدقیقانه دسترس اولنه جق نتیجه : میبعک ، بایع ؛ ثمنک ، مشتری ملکنده قالسیرر که بوکاده خصوصات آتییه تفرع ایدر :

ا — هر برینک کندوسنه عائد اولانده کی صلاحیت تصرفی تأثیرات عقددن مصون قالیر .  
ب — برینک فسخی دیگرک اجازت متأخره ویا مقدمه ویا مقارنه (یعنی اجازتک فسخ ایله عینی زمانده وقوعی) سنی عقیم براقیر .

ت — تلف ؛ (میبعک تلف اولسی) هانکی سنک یدنده وقوع بولورسه بیع منفسخ اولور . یعنی بایعک یدنده تلفده مشتری یا لکز ثمندن قورتیلهرق قیمتی ایستیه میه چکی کی مشتری نك یدنده تلفده ده بایع ثمنی ایستیه من . زیرا تلفله انفساخ عقد حصوله کلش لحوق اجازت امکانی برطرف اولمشدر . بایعک بو مسئلهده قیمتی مشتری به تضمین ایتدیرمک خصوصنده کی صلاحیتی عقد بیعک موجبی دکل تسمیه لی مساومه یه مقارن قبضک نتیجه حقوقیه سیدر . زیرا تسمیه ثمنی سوم شرا حالنده قابضک یدی ید امانت دکل ، ید ضماندر . یعنی تلف و اتلافده مسئول و معاتبدر .

استطراد : معین ثمنک تلفنده ده حکم بویله در . یعنی مشتری نك یدنده ایکن تلف اولورسه بیع منفسخ اولور . بایع معین ثمنی تضمین ایتدیره میوب مقابلی ویرمکدن قورتیلور . نته کیم بایعک یدنده تلف اولسی حالنده ده مشتری مقابلی ایستیه میوب انجق قیمتی تضمین ایتدیره بیلور . زیرا قبل القبض تلفده بیعک انفساخ ضروری و بو معین ثمن بایع یدنده بر شی مقابلی اولهرق بولنمنسه کوره یدی نك ید ضمان تلقیسی طبعیدر .

[احتمال رابع] — مخیر شخص ثالث در. یعنی عاقدیندن بشقه بر آدم مخیر در. بو آدمه مخیر لک بالیابه ثابت اولسه کوره مستثنی عاقدیندن هانکیسی ایسه انک حقه سبب ایدن تدقیقات بوراده جاریدر. شوقدر که خیارک هم نائب و هم مستثنیه ثابت اولسندن طولای مخیر تعدد ایتکده و هر بری مستقلاً صاحب اختیار بولمقده در. یکدیگریله تقیدی متصور اولیان اختیار لک استعمالی یوزندن حدودی محتمل تعارضی بر طرف ایتک اوزره قواعد آتییه توسل اولنور:

۱ — تعارض ایدن فسخ و اجازتدن مقدمه اعتبار اولنور. زیرا برینک اسقاط ایتدیکنی دیگرى اعاده ایده من.

ب — مقدم تعیین ایده مزسه فسخ ترجیح ایدر. زیرا مانع ایله مقتضی نک تعارضنده مانع تقدیم اولنور. و اجازتی ترجیح ایله مشتری به حال جدید اثبات ایتکدن بایع ایچون اساساً موجود حالی ابقا ده قولاى اولور.

بعض علما بویله بر حالده فسخ و اجازت کی ذات معامله بی دهل شخصی نظره آلور. یعنی تعارضده اصل عاقدک معامله سه اعتبار ایدیور. مثلاً مجیز اولان مستثنیه ایسه نائبک فسخی معتبر کورمیور. اساساً موجبات عقددن بولنق حبسیله حقوق عقده تعلق ایدن مخیر لکی عاقدک ماعداسه اثباتک عدم جوازینه قائل اولانده واردر. فقط مخیر لک عینی زمانده عاقد ایچونده ثابت و بر کیمسه بعض مستثنیادن صرف نظر یابه بیله جکی شیده آخری مقامه اقامه یه مقتدر اولدیقی دوشونیلور سه بو ملاحظه نک اصابتسز لکی آ کلا شیلور. [بر مدته مقارن اوله رق غیرک رضانه تعلیقاً صایش کیفیتی، او شخصک مخیر لکی معنایه صرف اولنه جفتدن بیع، صحیح و شوشکلده تجلی ایدن خیار، معتبر اولور. بیعک شرطه تعلیقک عدم جوازی اساسه بر مستثنا تشکیل ایدن شومسئله شایان دقتدر! نته کیم مدت تعیین اولنماق صورتیه تصویر مسئله حائده خیار شرطه صرف امکانی بر طرف اولور و بیع معالق ماهیتده قاله جفتدن بر عقد فاسد تلقی اولنور.]

کذا شکل ایراده کوره بیع ایچونده ایکی احتمال وارد خاطر اولور: زیرا مخیر لک یا میعک:

۱ — تمامنده اولور. جائزدر. یعنی فسخ حائده تمامی اعاده اولنور. اجازت حائده تمامی آلیر. [فسخده مشتری؛ پاره سنی آنچه به قدر مقبوضی بولنان میعی یدنده حبس ایده بیلور. وضعیت حقوقیه بر مرتهنک وضعیتی کی اولور.] و یا:

۲. — جزئیده اولور . بو حالدده باقیلور : میبع واحد ایسه تجویز اولنور . زیرا میبعک بتوننک منعی معلوم اولدیغندن خیاری شرط اولنان جزئیک ثمندن حصه سنک بیانی ارا نماز . خیاری شرط اولنمان جزئیده بیع در حال لزوم افاده ایدر . اجازتده بولنورم تمامه ساری اولور . فسخته ایسه یالکیز بر جزؤ منفسخ اولهجنی جهتله میبع عاقیدنک مال مشترکی عد اولنور . عیب شرکندن متأثر اولان خیاری تفرق صفتیه توسل داعیه سنده بولنه من . زیرا شو صورتله بیعه ( جزئیده خیرلکی قبول ایتمک طولایسیله ) رضاسی تعلق ایتمیشدر . میبع متعدد ایسه ایکی حالدن خالی قالماز : ۱ مثلی در . ( مثلاً نصفده خیرلک شرط ایدلمش ) مثلی ده اجزا بر برینک غینی مثابه سنده بولندیغی جهتله واحد حکمنده تلقی اولنه جغندن شو صورتله خیرلکه مقارن بیع جائز اولور . زیرا فسخ حالنده کی نزاع محذوری مییده اشتراکی قبول ایتمکه بر طرف ایدله بیلور . ۲ — قیمی در . باقیلور : افراد تعیین ، ثمن ، تفصیل اولنمش ایسه بیع صحیح و خیاری معتبر اولور . بونلر یا بیلمامش ایسه : مثلاً قیمی ایکی مالدن لاعلی تعیین بری و یا بهاسنی بیان ایتمکسزین اچلرندن معین بری ایچون خیاری شرط ایدلمش ایسه بیع فاسد اولور . مثالدرنده آکلاشیلدیغی وجهله بوشورتله بیعلر یا میعده و یا ثمنده جهالتی مؤدی و نزاعه بادی اولور . قیما تده ایسه اجزا یکدیگرینک غینی مثابه سنده دکلدر . بنابرین نزاعی بر طرف ایتمکده مشکلددر .

### اسباب آنیه خیاری شرطک هکمنه نهایت و بربر :

۱ — اجازت : که یا قولی اولور . یعنی ( اجازت و یردم ) ، ( راضی اولدم ) ، ( خیاریمی اسقاط ایتدم ) کی رضایه دلالت ایدر بر سوز سویلنیر . زیرا امور باطنه دن اولان نیتی سوز و یا فعل کوستریر ، نیت محرده یه اعتبار اولنمز . نیتی سوز اظهار ایدر سه اکا اجازت قولیه دینور . سویله ن سوز بونی اظهار ایده مز سه اجازت وجود بولمز . نته کیم ( آلمق ایستردم ) ، ( آرزو ایتدم ) ، ( سودم ) ، ( خوشمه کیتدی ) کی تعبیرلر رضایی کوسترم دکلی جهتله قولی اجازت عد اولنما مشلدر . و یا فعلی اولور . یعنی مجیزک رضایه دلالت ایدر بر فعلی کوریلور . مثلاً میبعی صاتیلغه چیقاریر ، رهن ، ایجار ، هبه ، ( تسلیمه مقارن اولسون اولسون ) کی افعال قانونیه و یا زراعت ، حراثت ، کری نهر ، اقامت ، تعمیر ، نقض ، حلب کی افعال مادیه دن بر فنی اجرا یعنی لوازم تملکدن بر وجهله تصرف ایدر . تصرف ملاکی تعیینده مدار ؛ عرف و عادتدر . بنابرین تجربه ایچون براز تصرف وجود رضایه دلیل و مستند اوله مز .

مثلاً ذکر شده یکر می دوت ساعتدن از بر مدت طحن، تجربه، فضله سی رضا عد اولور.  
مطبعه ده بویه در. [شفعه دعواسنده بولمق نتیجه لئسه بیه اجازت عد اولور.] مشرینک  
بارهی ووروب قبضی ویا میبی برای تقویم برینه کوسترمیسی اجازت تلقی اولماز. نته کیم بایمک  
علی وجه التملیک میبی تسلیمی اجازت ایکن علی وجه الاختیار تسلیمی اجازت اولماز.

۲ — فسخ: که یا قوی اولور یعنی (فسخ ایتم)، (واز کچدم) کبی عدم رضایه  
دلالت ایدر بر سوز سولنیر. زیرا عدم رضاده امور باطنه دندر. دلیلی آنک مقامنه اقامه  
اولمشد. زمان مستقبله اضافله ده فسخ جائزدر. یالکز تعلیقاً ابطاله جواز یوقدر، خیار  
علی حاله قالیر. ویا فعلی اولور. یعنی مخیرک عدم رضایه دلالت ایدر بر فعلی کوریلور. اجازت  
فعلیه ده صایلان افعالی بایمک یا میسی ایسته برر فسخ فعلیدر. زیرا افعال مذکوره بایع ایچون  
استبقایه دلیلدر. شوقدر که مخیر بایمک تسلیمسز هبه سی فسخ فعلی تشکیل ایتمز. یعنی شوصورتله  
هبه سیله مخیر لکی ساقط اولماز. [\*] مخیر بایمک دعوی شفعه یه قیامی فسخ عد اولماشد. در.  
زیرا میع ملکنده بولمیدندن بو ادعا یکیدن تملک بنابرین فسخه دلیل اواهمز. نته کیم  
مستأجراً اقامت استدیکی اوی صائون آلانک اقامتی نوازم تملکدن اوله رق بر تصرف  
عد اولمیدنی جهته اجازته حمل اولنه مز.

فسخ واجازتک دخی ذاته، فاعله، متعلقه عائد صفحات تدقیقه سندن، ذاته تعلق ایتمک اوزره  
فسخ واجازتک صورت اجرایی کوسترن، تفصیلات آنقه به تدبیلی ایجاب ایدن بر مسئله ده فسخ  
واجازتدن مخیر اولمان طرفی خبردار ایتمک ایجاب ایدوب اتمیه جکی کیفیتی در: اجازت قولیه  
وفعلیه ایله فسخ فعلیده اعلامه لزوم اولمایدغنده اتفاق واردر. اختلاف فسخ قولیده در.  
طرفین حضراتی دیگر طرف خبردار ایدملکسزین مدتک کذرانی حالنده لزوم عقده  
قائدرلر. یعنی کذران مدتدن صکره لحوق علم فائده ویرمز دیورلر وبالتاليجه قبل  
لحوق العلم فسخدن ندامتله اجازتی معتبر کوریورلر. [\*\*] امام ابو یوسف حضرتلری  
بورایه اشتراک اتمیور. یعنی تحقق فسخی مدت ظرفنده لزوم اعلام ایله تقیده رضا  
کوسترمیور.

[\*] بایمک ثمن میبی قارشیاق طوتارق دیگر بر آدمله وجوده کتیردیکی عقد شرائملیک الدین  
من غیر من علیه الدین اولقی حیثیته صحیح دکل ایکن بر فسخ فعلی تشکیل ایدیورده خیارساقط اولور.  
[\*\*] لحوق علم حاصل اولماق ایچون دیگر طرفک تغیی احتمالی نظاره الهرق بویه برحاله  
حا که مراجعتله نصب ایده جکی قیمة تودیع اساسی قبول اولمشد.

اجازت وفسخك فاعله تعلق ايتك اوزره ياييله جق تدقیقانی ایکی صورته ارجاع ایده بیلورز :

۱ — فسخ ویا اجازتده بولسان ذات عقدی اصالة اجرا ایتشدر . یعنی تعیر ملخصیله عقدده اصیلدرکه ایکی احتمالدن خالی قاله من: (۱) عقدی تک باشه یامش اولور . فسخ و اجازتنک تأثیری بلا قید و شرط کوریلور . فسخ ایدن ، مقبوضنک مصرف اعاده سنی ویریر . (۲) عقدده شریکی بولنور . بوحالدهده باقیلور : صفقه واحد ایسه شریکنک فسخ ویا اجازتندن صکره دیکری خلافی یاپه من . زیرا میعهده شرکت عیبی حاصل و بنابرین علاقه دار یعنی مخیر بایعلرک تعددنده مشتری ، مخیر مشتریلرک تعددنده بایع متضرر اولور . ضرر و مقابله بالضرر ایسه یوقدر . صفقه متعدد ایسه برینک فسخ و اجازتی دیکرینی تقید ایتمز . [\*]

۲ — عقدی وصایه ویا وکالة اجرا ایتشدر . یعنی تعیر ملخصیله عقدده وصی ویا وکیلدر . احتمالات مشروحه بورادهده جاریدر و بولره ثابت اولان حق خیار اصیله ثابت اولان حق درجه سنده در . حتی مالی دکرندن نقصانه آسه لر ، ویا زیاده صاتسه لرینه خیاری استعمال ایله فسخ عقده اهلدر لر . محله ماده سنک مطلقیتی بونی ایجاب ایدر . مطلق اطلاق اوزره جاری اولور . بواساسک مستثناسی : صاتیلان مال صغیرک مدت خیار ظرفنده بر مثل تزايد قیمتی حالنده کوریلور . عاقدک عقدی ایله دکل زمانک کذرانی ایله وجوده کلان اشبو تزايد قیمت حق مکتسب اولدیغندن بونی اضاعه دیمک اولان اجازته آرتق وصی مقتدر اوله من . چونکه شو اجازتده مصلحت یوقدر . وصینک قاصر اوزرنده کی تصرفی ایسه مصلحته منوطدر .

فسخ و اجازتنک تعلق ایتدیکی مبیع ایچوندده ایکی احتمال وارد خاطر اولور :

۱ — مبیعک تمامنده فسخ و اجازت وقوعه کلیر . ذاتاً فسخ و اجازتنک تمام مبیعه مصرفیتی اصلدر . ۲ — جزئنده واقع اولور . بوحالده باقیلور : مبیع ؛ شیء واحد ایسه جزؤ شایعنده فسخ و اجازت مقدما حین عقدده رضای طرفین ایله تقرر ایتما مکن ناشی تفرق صفقه یی موجب اوله جغندن تجویز اولمز . متعدد ایسه صفقه نك عدم تعددنده حکم عینی در . صفقه نك تعددنده ایسه تفرق محذوری بولنمادیغندن جوازی درکاردر . خلاصه

[\*] بو تفصیلات مخیرک تعددینه دائردر . مخیر اولیان طرفک تعددنده مخیر برینک حصه سنده فسخ ایدر دیکرینک حصه سنده مجیز اوله بیلور . واقعا بورادهده شرکت عیبی حصوله کلیر . فقط ابتداء بویله بر نتیجه یی مخیر اولیان طرف کوزه آلدیرمشدر .

صفحه واحده ايله صاتيلاان متعدد شيلردن برنده ابطال خيار كيفيتي كان لم يكن عداولنور.  
خيار حالي اوزره قالير. زيرا تجويزي تفريق صفحه سي اوده ثمنك مجهوليتي جهالت ثمنده  
تراعي مؤيدير.

۳ - مرور مدت : علاقه دارك علمي تعلق ايتسون ويا خسته لق ، بايلمق كبي  
بر سييله علمي تعلق ايتماش اولسون مرور مدتله مانع زائل ولزوم حاصل اولمشدر. غشي  
وجنون خياري اسقاط ايدن اسبابدن اولمق قري جهتله تحققلرنده نهايت مدته انتظار  
ضروريدير.

۴ - مخيرك وفائي : متوفانك عاقد ويا عقد ايجون كندوسندن اقتباس قوت اولنان  
ذات اولسي حكماً مساويدير. يعني كرك عاقدك وكرك وكيل اولوبده موكلنك ويا وصي اولوبده  
تحت وصايتده بولنان قاصرك وفايله خيار ساقط وبيع لازم اولور ، كه مخير بايع ايسه  
وفايله مشتري ميعي تملك ايدر ؛ مشتري ايسه وارثه ملك اوله رق قالير. زيرا خيار اراده  
ومشيت واختياردن عبارت بر وصف اولديني جهتله وارثه انتقال ايدمه من . ميعه عائد  
وصفردن طولاني تحقق ايدن خيادلر ورثه يه ثابت اولور. فقط شـخصده ثابت وصفلر  
شخصك زواليله برطرف اوله جغندن ورثه نك بووصفه مبتني مدعايى ناممحل كوريلور. ايكي  
طرقك مخير لكنده : متوفانك خياري نهايت بولور سه ده ديكرى دوام ايدر . نته كيم مخير  
اوليانك وفاي مخير حقنده حائر تاثير اولماز.

۵ - مبيعك تماماً تلف اولسي : زيرا بايع مخير كن ؛ امكان اجازت ، مشتري مخير كن  
امكان فسخ قاليور . امر تلفك بايع ويا مشتري يدنده وقوعى حكماً مساويدير. چونكه بايعك  
مخير لكنده تلف قبل القبض وقوعه كليسه بيع منفسخ اوليور. مبيع بايع حسابنه كيديور.  
بعد القبض وقوعه كليسه مشتري مني وير ميور. يالكز تسميه يه مقارن مساومه نيجه سي اوله رق  
وقوع بولان قبضى طولاي سييله يوم قبض قيمتي تضمين ايدييور . مشتري نك مخير لكنده ايسه  
قبل القبض تلفده يته بيعك انفساخى وبعد القبض تلفده مخيرك صلاحيتي منتهى اوله رق  
مشتري نك مني ويرديكي كوريلور . خلاصه تلفله ايستر حال فسخ ايستر حال اجازت تجلي  
ايتسون هر حالده انقضاى مدت بلكه نكسزين حكم خيار نهايت بوليور .

۶ - مشتري مخير كن بعد القبض مبيعك مدت ظرفنده زائل اولميه من صورنده تعبي :  
زيرا شـصورتا تعيب حائده مخيرك نهايت بولره رق بيع لازم اوليور ، مني تاديه ايجاب ايدييور.

[بایع مخیرکن بعد القبض تعبیر بیلہ مخیر لکنہ خلل کثیر من. نتہ کیم مشتری مخیرکن قبل القبض وقوعبولان تعبیر نہ عقد بیعی ونہ مخیر لکی بر طرف ایتمز.]

۷ — مشتری مخیرکن بعد القبض میبخره زیاده مصولی: مقصد متصلہ نیک متولدہ (سمیزلک کی) وغیر متولدہ (بویا کی) ومنفصلہ نیک متولدہ سیدر. (یاورو کی)، کہ بوزیادہ لڑک ہر ہانکیسی حصولہ کلیرسہ حکم خیار نہایت بولور وانقضاء مدت بکلہ نیکسزین ثمنی تأدیہ لازم کلیر. منفصلہ نیک غیر متولدہ سی (میبعک ایجارندہ آلتان اجرت کی) خیاری اسقاط ایتمز. یعنی مشتری نہ مدت خیار ظرفندہ فسخ واجازندہ بولہ بیلور. فقط زیادہ کیمک اولور؟ اختلافی مسئلہ اولقلہ برابر بعد القبض اجازندہ مشتری بہ قالہ جفی شہہ سزدر. نتہ کیم فسخندہہ بایعہ اعطا مجبوری تی یوقدر. مدت منقضى اولقمسزین زوائدک زوالندن حق خیارک عودتی کی بر حال بورادہ مشہود اولماز. زیرا زوال ایلہ برابر تعیب حصولہ کلیر. تعیبندہ تفصیل معلوم دائرہ سندہ حکم خیارہ نہایت ویریر. [مثلا مشتری مخیرکن یدندہ میبع اولہرق بولنان قویون قوزیلار ویا طاووق یورطالار ایسہ زیادہ حصولہ کلدیکندن بیع لازم اولور. بوندن صوکرہ تلف اولسی ویا استہلاک ایدلسی ساقط اولان مخیر لکی اعادہ ایتمز. زیرا بوحال لڑک عروضیلہ میبع ارتق تعیب ایتمشدر. شوقدر کہ قوزی اولو طوغار، یورطہ بوزوق چقارسہ زوائدک مملوک بر شیء اولمادیفی آکلاشیلہ جفتدن مخیر لک کماکان نہایت مدتہ قدر دوام ایدر. مع مافیہ یاورو لامق، یورطلامق آریجہ طریان نقصانی موجب اولمش ایسہ حکم خیار بو حالندہ عودت ایدہ من. زیرا ترتب ایدن نقصان باشلو باشہ بر عیبدر؛ زوائدک مال اولوب اولمامسیلہ مقید وعلاقہ دار دکلدر.]

۷ — صلح: مثلا مشتری نیک مخیر لکنندہ بایع خیاری اسقاط و بیعی امضا ایتمسی ایچون ثمندن تنزیل ویا میبعہ بر شیء علاوہ وکذا بایعک مخیر لکنندہ مشتری ثمنی بر صورتلہ تزید ایدرک صلح اولسہ جائزدر. زیرا برنجی عقدک فسخیلہ یگیدن بر عقد وجودہ کتیر لمش دیمکدر. [مخیر مشتری نی ثمندن ابرا حکم خیارہ نہایت ویر من. دیلرسہ بالامضا میعی ثمنسز آیر، دیلرسہ بیعی فسخ ایدر]

۹ — مخیر اصاییرہ مال قاصرک مدت ضیاردہ بر مثل درجہ نزاہر قیمتی: فسخ واحازتک فاعلنہ تعلق ایدن تدقیقاتدہ بو مسئلہ بر حکم استثنائی اولہرق موضوع بحث ایدلمشدی.

۱۰ — مشترک عاقلدر نہ برینک فسخ واجازتی: کہ ارتق دیکری خلاف فی یاپہ میور. یعنی رفیقنک حرکت واقعہ سیلہ کندوسی ایچون ثابت مخیر لکدہ نہایت بولور. [بعد الاجازہ

فسخی و یا بعد الفسخ اجازتی قبول حکم خیاره نهایت ویر بر سبب تلقی اوله من . برنجی شکل ؛  
اقاله ، ایکنجی شکل عقد جدید در . ]

بایع اید مشتری را سنده خیار شرطه طورایی مصرولی منصوره اضمافانک صور میده سی :

۱ — خیارک شرط اولنوب اولمادیغی اختلافده سوز منکر کدر . اقامه ینهده مدعی  
خیارک ینه سی ترجیح اولنور .

۲ — مدت خیار ظرفده فسخ و یا بعد مرور المده تلف ادعاسنه قارشی مدت ظرفده  
اجازت و یا تلف ادعا ایدلسه مدعی اجازتک ینه سی ترجیح اولنور .

۳ — من له الخیارک اجازتندن صکره میعک تعییننده اختلاف حصوله کلسه باقیلور :  
مشرجه مقبوض ایسه بخیر کیم اولورسه اولسون سوز مشتری کدر . دکلسه ینه باقیلور : بخیر ،  
بایع ایسه سوز مشتری کیم ایسه سوز بایعک در .

۴ — بخیر اولان بایعک اجازتنده مشتری قبض ایتمدیکی میعک الزام ایدلمک ایستیلان  
شی\* اولمادیغی ادعا ایتمکله اختلاف ظهور ایتسه سوز یمینله مشتری کدر . مشتری ک  
اعاده سندهده حکم بو منوال اوزره در . یعنی مشتری بخیرکن بالفسخ مقبوضی رد ایتک  
ایستدیکی زمان بایع میعک اعاده اولنان شی\* اولمادیغی ادعا ایتسه سوز ینه یمینله مشتری کدر .  
مع مافیه میعک بشقه شی اولدیغی اثبات صدنده بولنان بایعک ینه سیده قبول اولنور .

۵ — مدتک مروری اختلافده سوز مروری انکار ایده نکدر .  
۶ — مقدار مدتده اختلافده سوز منکر زیاده نکدر .

۷ — اجازت و فسخ اختلافانده باقیلور : تاریخ بیان اولنورسه تاریخی اسبق اولانک  
ینه سی ترجیح اولنور . زیرا بر حادثه نک ثبوتندن صکره آکا مناقض حادثه نک ثبوتنه امکان  
یوقدر . تاریخ بیان اولنورسه باقیلور : بخیر بر طرف اولوبده اختلاف هنوز مدت خیار منقضى  
اولمدهن وقوع بولیورسه سوز بخیر کدر . ایسترفسخی ایستراجازتی ادعا ایتسون حکم مساویدر .  
ینه دیگرک یعنی بخیر اولمیانکدر . مدت خیار منقضى اولدقدن صکره وقوع بولیورسه سوز  
— بایع اولسون مشتری اولسون — اجازتی ادعا ایده نکدر . فسخ مدعیسی ایچون بالینه اثبات  
مجبوری واردر . بخیر طرفین اولوبده اختلاف هنوز مدت خیار منقضى اولمدهن وقوع بولیورسه  
سوز فسخی ادعا ایده نکدر . بعد انقضاء المده وقوع بولیورسه سوز اجازتی ادعا ایده نکدر .

حقوق فاکولته سی حقوق مدنیه معلی

مارینی زاده : ابراهیم